

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Голобородько К.Ю. Лінгвістичний статус концепту // Культура народів Причорномор'я. – 2002. – №32. – С.27 – 30.
2. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу: Монографія. – К., 2004.
3. Юрченко О.С., Івченко А.О. Словник стійких народних порівнянь. – Харків, 1993.
4. Кононенко В.І. Концепти українського дискурсу. – К. – Івано-Франківськ, 2004.
5. Маслова В.А. Введение в когнитивную лингвистику: Учебное пособие. – М., 2004.
6. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. – Запоріжжя, 2008.
7. Ревзина О.Г. Память и язык // Критика и семиотика. – Новосибирск, 2006. – Вып. 10. – С. 10 – 24.
8. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: В 2-х т. – т.1. – М., 1989.
9. Словник української мови: В 11-ти т. – К., 1970 – 1980.
10. Степанов Ю.С. Константы. Словарь русской культуры. – М., 2001.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Яна Купіна – аспірант кафедри української мови ХНПУ ім. Г.Сковороди.
Наукові інтереси: когнітивна лінгвістика української мови.

«PASSÉ SIMPLE» У ФРАНЦУЗЬКОМУ ПІСЕННОМУ ТЕКСТІ

Зоряна КУЧМА (Львів, Україна)

Статтю присвячено дослідженню вживання Passé simple у французьких пісенних текстах. Охарактеризовано та проаналізовано функціонування Passé simple у пісенному тексті. Як приклад наведено уривки із французьких народних та сучасних пісень.

The article is devoted to the investigation of the active usage of Passé simple in the French songs' texts. The tendency of usage of the Passé simple has been investigated and motivated scientifically.

Мета цього дослідження - виявити особливості вживання Passé simple у французьких пісенних текстах.

Об'єктом дослідження слугували уривки із французьких сучасних та народних пісенних текстів XIV –XIX ст.

Традиційна граматики французької мови характеризує час як категорію, яка локалізує дію відносно моменту висловлювання або відносно до якоїсь іншої дії в минулому чи в майбутньому. Час знаходить своє вираження в дієслові. Дієслово позначає процес у часі. Різні підходи до пояснення багатьох суперечливих питань у галузі французького дієслова вивчали В.Г. Гак [4], Л.П.Піцкова, Н.М. Васильєва [3], Е.А. Реферовська, Э. Бенвеніст [2].

Passé simple – розповідний минулий час, час об'єктивної розповіді про події в минулому. У розмовній мові його, зазвичай, замінюють Passé composé. Розповідь у Passé simple чи в Passé composé може по-різному тлумачити зв'язок із розказаними подіями. Passé composé встановлює зв'язок між розповіддю і моментом висловлювання. Наприклад: «*J'ai acheté une voiture il y a un an*», де можна зрозуміти, що оповідач його (авто) ще має. Цей приклад можна зіставити з таким: «*Il y a dix ans, il acheta une voiture blanche*», де дія представлена як така, що не має зв'язку з актуальністю [5].

Відмінність у стилістичному вживанні виражається у протиставленні Passé simple і Passé composé. Passé simple вживається у літературній мові, зокрема в історичних розповідях, у романах. Passé composé не вважають розповідним часом, а якщо розповідь ведеться в Passé composé, то застосовуються часові індикатори, які показують зв'язок і послідовність подій. Якщо в художній літературі Passé simple стилістично не вживається, то його замінюють Présent, а не Passé composé. Passé simple порівняно з Passé composé позначає далеку в минулому дію, ізольовану від моменту мовлення [4: 215]. Таким чином, Passé simple є ознакою літературності («вишуканості») у художній та науковій прозі.

Вживання Passé simple (Passé défini) до епохи класицизму було дуже популярним. Це була звична часова форма розмовної мови. З XIX століття застосування Passé simple постійно обмежувалось і сьогодні він трапляється лише в літературній мові [8: 295]. У французьких пісенних текстах XIV–XVIII ст. Passé simple є формою розмовної мови (як і Passé composé). Пісня як консервативна одиниця і музики, і слова, зафіксувала таке функціонування Passé simple.

Щодо кількісного вживання Passé simple і Passé composé у французьких пісенних текстах, то тут слід відзначити, що Passé simple переважає в народних піснях, а Passé composé – у сучасних. Звідси такий висновок – пісенний текст зберігає традиційність мови.

У відомій воєнній пісні «Malbrough s'en va-t'en guerre», трапляються різні дієслівні часові форми: Présent, Futur simple (*Malbrough s'en va-t'en guerre, Ne sait quand reviendra*), Passé composé (*Je l'ai vu porter en terre Par quatre-z-officiers*), Imparfait (*L'un portait sa cuirasse, L'autre son bouclier*), Futur immédiat (*Aux nouvelles que j'apporte, Vos beaux yeux vont pleurer*), Passé simple у другій частині. Ось приклади Passé simple у цій пісні:

«A l'entour de sa tombe,
 Romarin l'on **planta**.
 Sur la plus haute branche,
 Le rossignol **chanta**.
 On **vît** voler son âme
 A travers les lauriers.
 Chacun **mit** ventre à terre,
 Et puis **se releva**,
 Pour chanter les victoires
 Que Malbrough **remporta**» [6: 16].

Народний пісенний текст як історична розповідь про події в минулому передбачає переходи з однієї часової системи в іншу. Можливість таких переходів є характерною особливістю мови пісенного тексту. Поєднання кількох часових форм, зокрема Passé simple в одному пісенному тексті, нерідко застосовується у сучасних піснях. Наприклад, у Ж. Брассенса:

«*Mélancolique elle va
 A travers la forêt blême
 Où jadis elle rêva
 De celui qu'elle aime
 Qu'elle aime et qui va mourir
 De mort naturelle*» [7: 131].

Автор вдається до паралельного застосування Présent (*va, aime*), Futur immédiat (*va mourir*) та Passé simple (*rêva*). Незважаючи на те, що Futur immédiat вживається лише в розмовній мові, але для римування вживається Passé simple (що стає нормою).

У пісенному тексті «*Quand la mer rouge apparut*» маємо Imparfait і Passé simple:

«*Quand la mer' rouge apparut
 A la troupe noire,
 Aussitôt Pharaon crut
 Qu'il n'avait qu'à boire.
 Mais Moïse fut plus fin,
 Voyant que ce n'était vin
 Il la passa toute
 Sans boir' une goutte*» [6: 42].

У французькій нормативній граматиці пояснено, що Imparfait і Passé simple представляють однаково минулу дію [3:17]. Тут Imparfait і Passé simple виражають минулу дію відносно моменту висловлювання, але є певна відмінність. Passé simple передає дію у всій її протяжності в минулому, при чому співрозмовник міг би бути її очевидцем. Imparfait виражає процес дії в минулому, але співрозмовнику-очевидцю не відомо ні про початок, ні про кінець дії. Чергування часів в пісенному тексті посилює динаміку викладу.

Паралельне застосування часових форм Passé simple і Passé composé спостерігається у французькій пісні «*Maumariées*». Пісні цього жанру були популярними у Середньовіччі:

«*Mon père m'y maria
 Un petit devant le jour
 A un vilain m'y donna
 Qui ne sait bien ni honneur.
 La première nuitée
 Que je fus couchée o lui,
 Guère ne m'a prisée,
 Au lit s'est endormi*» [6:98].

Чергування *Passé simple* та *Passé composé* може служити стилістичним засобом пожвавлення розповіді, наближення її до слухача, бо пісня – це і є своєрідна розповідь про певні події чи факти, засобом логічного виділення дії, засобом виділення основної інформації (*Passé composé*) та додаткової (*Passé simple*): «*Guère ne m'a prisee, Au lit s'est endormi*» (основна інформація), «*Mon père m'y maria, A un vilain m'y donna, Que je fus couchée o lui*» (додаткова інформація).

Інколи пісенний текст під впливом музичного темпу та ритму вимагає вживання таких часових форм, які в інших стилях мовлення не трапляються паралельно. У відомій пісні «*En passant par la Lorraine*»: «*Rencontrai trois capitaines... Il m'a donné pour étrenne...*» або у пісні «*Le chat et la bergère*»: «*Elle fit un fromage ...*» [1:105] можливим є застосування форм *Passé composé*: *j'ai rencontré, elle a fait* замість *Passé simple*. Проте мелодія вимагає три склади і в першій, і в другій пісні. В наведених прикладах для дотримання пісенного римування та музичного ритму вживається саме *Passé simple*. Отже, вживання *Passé simple* у французьких пісенних текстах не відрізняється (ні за граматичним значенням, ні за стилістичним вживанням) від *Passé composé*.

Інколи *Passé simple* вживається в оточенні прислівників. Наприклад: *hier, avant-hier*, які, як правило, передбачають вживання *Passé composé*, акцентуючи на певному зв'язку минулого з теперішнім. Наприклад:

«*Hier, faisant sa promenade,
Dessus le gaillard d'avant,
Aperçut une brunette
Qui pleurait dans les haubans*» [6:77].

Трапляються випадки, коли в пісенних французьких уривках *Passé simple* виконує функцію *Subjonctif*:

«*Je voudrais que la rose
Fût encore au rosier,
Et que mon ami Pierre
Fût encore à m'aimer*» [6: 109].

Тут *Passé simple* є «законсервованою» формою (*fût*), бо відповідно до сучасної нормативної граматики треба вжити *Subjonctif (soit)*: «*Je voudrais que la rose soit...*».

Французька народна пісня, будучи способом народного висловлювання, заперечує будь-яку автобіографічну мовленнєву форму (особові форми «я», «ти» зустрічаються дуже рідко). Тому у народних піснях переважає вживання лише форм 3 особи однини та множини *Passé simple*:

«*Brave marin se mit à boire
Se mit à boire et à chanter,
La belle hôtesse à soupirer*» [6:91]

або:

«*La prirent, la menèrent
Dessus le vert gazon.
Et puis ils lui apprirent
Trois fois la chanson*» [6:125].

Щодо сучасних французьких пісенних текстів, то форми I та II особи трапляються частіше, хоча домінантною особою залишається третя:

«*Quand je l'eus mise au lit quand j'voulus l'entrenner
Quand j'fis voler sa jupe
Il m'apparut alors qu' j'avais été berné
Dans un marché de dupes*» [7:151],

чи:

«*Tonton Nestor
Vous eûtes tort
Je vous le dit tout net*» [7:154].

Функціонування *Passé simple* спостерігаємо в комічних піснях, де всі рими закінчуються на «i»:

« Mon père m'a donné un mari,
 Qui n'est pas plus gros qu'une fourmi,
 La premièr' nuit qu'o lui couchis,
 Dedans la paille il se perdit.
 Je pris ma fourche et fourchottis,
 Fourchottis tant que je l'trouvis.
 Dessus le foyer je le mis,
 Et dans le cendre il se perdit...» [6:101].

Особливої уваги заслуговує вживання застарілих дієслівних форм: «couchis», «fourchottis» (неологізм – «agiter la fourche»), «trouvis». Оскільки пісня співається у досить швидкому темпі, то потрапляючи під вплив музичного темпу, пісенний текст набуває своєрідних нововведень. Для дотримання римування дієслова І групи (із закінченням -er) зберігають стародавні форми відмінювання. Нормативними вважаються форми із закінченням –ai : *couchai, fourchottai, trouvai*. Це пояснюється стилістичними експресивно-емоціональними можливостями французького пісенного тексту.

Будь-який пісенний текст сприймається слухачем лише в усній формі, тобто як розмовна мова. У сучасній французькій мові (стиль художньої і наукової літератури) *Passé simple* є ознакою літературності. Пісенний французький текст під час звучання є стилем розмовної мови (відображення сучасної ментальності), тому *Passé simple* є тут ознакою розмовності. Вживання *Passé simple* у французьких пісенних текстах однозначне з функціонуванням *Passé composé*, оскільки є під впливом ритму та темпу мелодії. Тому, на нашу думку, *Passé simple* у французьких пісенних текстах є ознакою розмовності, а не ознакою «вишуканості» літературного стилю. Пісенний текст з його різними граматичними формами сприймається (під час звучання) як «нормативний». Тому можна стверджувати, що він є окремим функціональним стилем французької мови.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Арутюнян Г.А. Пойте с нами: Сборник песен на фр.яз. для учащихся 5-10 кл. сред. школы. – М.: Просвещение, 1981. – 112с.
2. Бенвенист Э. Отношение времени во французском глаголе. // Общая лингвистика. – М.: Прогрес, 1974. – С. 270-291.
3. Васильева Н.М., Пицкова Л.П. Грамматические категории французского глагола. – М.: Высшая школа, 1979. – 106с.
4. Гак В.Г. Теоретическая грамматика французского языка. Морфология: Для ин-тов и фак. иностр. яз. – М.: Высшая школа, 1979. – 304с.
5. Etudes littéraires.- [електронний ресурс]. – Режим доступу: 20.05.2008: <http://www.etudes-litteraires.com/indicatif-passe-simple.php>. – Загол. з екрану. – Мова фр.
6. Allix J. Chansons de France. - Paris: L'Ecole, 1976. – 206p.
7. Bonnafé A., Rioux L. Georges Brassens : Poésie et chansons. - Paris: Editions Seghers, 1964, 1987. – 218p.
8. Nyrop Kr. Grammaire historique de la langue française. – Copenhague: Imprimerie GRAEBE, 1930. Tome 6. – 448 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Зоряна Кучма – здобувач кафедри мов і літератури ЛНАМ.

Наукові інтереси: лінгвістичні особливості французького пісенного тексту.

ПРОЯВИ ГЕНДЕРНОЇ САМООЦІНКИ В НІМЕЦЬКОМОВНИХ ШЛЮБНИХ ОГОЛОШЕННЯХ

Марина ЛАРЬКІНА (Запоріжжя, Україна)

У статті розглянуто прояви гендерної самооцінки у німецькомовних шлюбних оголошеннях на лексичному рівні, зображено вплив гендерних стереотипів на вибір лексичних одиниць і визначено основні тенденції автохарактеристики на сучасному етапі розвитку німецького суспільства.

The display of the gender self-appraisal in the German mating announcements on the lexical level is investigated in this article; the influence of the gender stereotypes upon the choice of lexical units is demonstrated; the main tendencies of characterizing the own personality are described according to the present progress of the German society.

На сьогоднішній день актуальними є дослідження у галузі лінгвістичної гендерології – науки, яка вивчає взаємодію біологічної статі людини (стать, *Geschlecht*, *sex*) як сукупності анатомічних та фізіологічних ознак та її соціокультурної статі (гендер, *Gender*, *gender*) як сукупності соціально детермінованих очікувань, норм і цінностей, що формують особистісні характеристики людини. На даному етапі розвитку суспільства будь-який усний або